

En flygtning er også en tilflytter

Kan lokale initiativer i de mindre byer fastholde og forankre flygtninge i byerne og dermed gøre dem til nye indbyggere? Det spørgsmål har tre forskere fra Københavns Universitet undersøgt.

Af journalist Michelle From Hoxer

Fotos fra håndbogen Nye byggesten i byfornyelsen. Fotograf Claudia Adeath, EAHR

Da flygtningestrømmen i 2015 nåede ind over Danmarks grænser, berettede de fleste medier om udfordringerne med at finde plads til dem, og flygtningestrømmen blev hurtigt døbt en "krise". Men tre forskere fra Institut for Geovidenskab og Naturressourceforvaltning (IGN) ved Københavns

Universitet så i stedet muligheden for at anlægge et andet perspektiv.

„Vi læste i aviserne, at flygtningene blev placeret i mindre byer, hvor nogle borgmestre talte om, at de måske kunne bidrage til vækst. Derfor tænkte vi, at det kunne være interessant at se på, om flygtningene ikke kunne være en ressource,” siger Lise Herslund, som sammen med Dorthe Hedensted Lund og Karina Sehested står bag projektet.

„Vi har tidligere beskæftiget os med strategisk udvikling af mindre byer og de udfordringer, de står over for,” supplerer Dorthe Hedensted Lund, da jeg møder dem alle tre en formiddag i november på Frederiksberg, hvor instituttet holder til.

Da det viste sig, at byfornyelsesmidlerne i 2015 var øremærket integration, sendte de en ansøgning afsted. Den blev godkendt, og de fik midler til at gennemføre et interviewbaseret studie, som tog udgangspunkt i en række igangværende initiativer i forskellige byer, hvor frivillige havde engageret sig for at hjælpe flygtningene.

Sociale netværk

„I første omgang var vores metodiske udgangspunkt at tage flygtningenes perspektiv og undersøge, hvordan deres hverdag så ud,” fortæller Dorthe Hedensted Lund. Hun forklarer, at flygtninge siden 1990'erne er blevet placeret decentralt i Danmark og at et tidligere studie har vist, at de ofte fraflytter yderområderne til fordel for større byer, når de får mulighed for det.

De tre forskere opererede derfor med en hypotese om, at flygtningene ville flytte væk, medmindre der blev gjort noget særligt for at fastholde dem. Det kunne for eksempel være at forankre dem i de små byer via sociale netværk. Dertil kom praktiske forhold som bolig, transport og arbejde.

„Det er de samme udfordringer, som en dansker har ved at bosætte sig i yderområderne. Og så er det forstærket af, at flygtningene ofte har dårlig økonomi,” siger Dorthe Hedensted Lund.

„Men sådan er det jo også for andre befolkningsgrupper, som ikke har hus og bil og det hele,” tilføjer Lise Herslund, som understreger, at lokalsamfundet spiller en vigtig rolle i at forankre flygtningene:

„Hvis ikke der er nogle lokale initiativer, så er det ikke så underligt, hvis de flytter. For alt taler egentlig imod, at de skal blive.”

Hun forklarer, at de vigtige sociale relationer både er til andre flygtninge og til danskere i lokalområdet.

De mange interview med flygtninge viste, at den sociale forankring er afgørende for, om flygtninge – i særlig grad familier – vælger at blive i et lokalområde. Her er de lokale initiativer vigtige, også selvom de ikke har som erklæret formål at få flygtninge til at blive boende. Projekterne er ofte drevet af et ønske om at hjælpe dem i gang med en tilværelse i Danmark, og så er flere af dem startet af folk med professionel baggrund inden for det sociale.

Forsættes ►

Forskningsprojektet „Flygtninge som ressource i mindre byer” har set på i alt syv byer i Varde, Gribskov, Kalundborg og Vordingborg Kommuner og er støttet af byfornyelseslovens forsøgsmidler under Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen. Overordnet set anbefaler projektet, at kommuner og lokalsamfund ser på flygtningene som en ny ressource - og konkret foreslås:

- „All-inclusive” mødesteder med flere funktioner (socialt samvær, lektiehjælp og rådgivning)
- Opsøgende og personlig indsats – gerne i grupper, så de enkelte ildsjæle ikke brænder ud
- Involvering af det lokale foreningsliv – også de mindre byer imellem
- Inkluder NGO'erne og brug deres netværk og viden
- Skab en nem og gennemskuelig ved ind i kommunen – fx via en frivilligkoordinator

► „Der er ofte nogle stærke netværk i de her lokalsamfund, fordi de er vant til at skulle kæmpe for at bevare udviklingen i deres by” siger Dorthe Hedensted Lund, og Lise Herslund tilføjer:

„Så flygtningeområdet er bare endnu et sted, hvor de frivillige kan gå ind og bruge deres kræfter.”

Håndholdt indsats

Forskerne har også talt med de frivillige, og her fandt de blandt andet, at en del af projekterne var startet som enkeltstående aktiviteter såsom madaftener og tøjindsamling, og de var så vokset til tilbagevendende sociale arrangementer. De tre forskere opdeltte disse i ”integrationsaktiviteter” som fx lektiehjælp, madaftener osv. og ”håndholdt indsats”, forstået som den mere personlige hjælp, der fx kan omfatte transport, kontakt til myndigheder og andre instanser.

„Den håndholdte indsats er meget effektiv i forhold til at hjælpe flygtningene, men det er også den hårdeste og mest ressourcerævende for de frivillige, fordi de virkelig påtager sig et ansvar,” fortæller Karina Sehested.

„Det er krævendt og kompliceret at hjælpe et andet menneske i den her situation, hvor de selvfølgelig har mange spørgsmål og ting, de skal have hjælp til,” siger Lise Herslund, der ser de lokale frivillige som vigtige ankerpersoner.

„De lokale frivillige kan virkelig være en stor støtte i den første tid og være med til at danne bro og berede dem vejen til en ordentlig integration i Danmark,” siger Karina Sehested.

Undersøgelsen af de syv byers forskellige tiltag har vist, at der er mange måder at organisere arbejdet på, fra det kommunalt drevne til projekter med tæt kobling til NGO'erne. De tre forskere vil ikke pege på en metode som den bedste, men de er dog enige

om, at kommunerne kan spille en vigtig rolle.

„Kommunerne kan gøre det her lettere for alle parter ved at ansætte en koordinator, så flygtningene og de frivillige ikke farer vild i det kommunale system – og så kan de også inddrage landdistriktsmedarbejde og planlæggere i arbejdet med at tænke flygtningene som en del af strategisk udvikling af de mindre byer,” siger Dorthe Hedensted Lund.

Ved at tale med de fire kommuner er det også blevet klart for de tre forskere, at det har taget tid for kommunerne at omstille sig og skabe nye og effektive arbejdsgange i forbindelse med flygtningestrømmen. Den samme omstilling skal de små bysamfund igennem.

„Vores opfordring er, at borgerforeninger og andre, der har med byens udvikling at gøre, ser på flygtningene som mulige tilflyttere på linje med alle mulige andre,” siger Lise Herslund.

Små historier fra virkeligheden

Vi har pladsen, men har vi også boligerne?

Mange mindre byer oplever faldende befolkning og tomme huse. En udvikling flygtningene kan være med til at vende. Men flygtninge kan jo ikke købe huse og dermed sikre deres egen boligsituation i den mindre by. De bliver ofte placeret i nedlagte institutioner som plejehjem og ældreboliger eller i almene eller privat udlejning, hvis det findes og er til at betale på flygtningeydelse. I mange tilfælde indlogeres der primært enlige på plejehjem, der så ved familiesammenføring ofte må flytte til en større by. En anden udfordring i forhold til en "plejehjemsbolig" kan være ønsket om en bolig, der 'ikke minder så meget om et asylcenter'. Et ungt par var glade at bo i den mindre by, men ville gerne bo i en 'almindelig lejlighed', det kunne ikke lade sig gøre, de måtte derfor flytte til en større by. Undervejs er vi stødt på flere flygtninge, der stadig vender tilbage til 'den by', de måtte flytte fra. Ligesom flere stadig er på udkig efter en udlejningsbolig, der er til at betale i byen, så de kan flytte tilbage igen. Dem der bor i almene boliger er generelt mest tilfredse med deres bolig, da den minder om, hvad almindelige danskere bor i. Desuden er der ofte fællesområder, hvor man kan praktisere det mere uformelle fritidsliv. Disse boliger er dog ofte dyre at sidde i på flygtningeydelse. For at spare penge fandt en familie en billigere lejlighed via lokale kontakter i kommunens store by, det ekstra depositum man selv skal betale, hvis man flytter væk det sted, man er placeret af kommunen, hurtigt blev hentet hjem. Det er specielt familier, der gerne vil blive i de mindre byer. Derimod vil enlige unge mænd på linje med danske unge tættere på byen.

Flygtnings brug af byen – mellem byliv og foreningsliv

Som for de fleste danskere, foregår flygtningenes hverdagsliv i en mindre by. Her foregår danskundervisningen og praktikken, arbejdspladsen kan dog godt ligge uden for byen. Spørger man flygtningene om, hvordan de så bruger deres nye lokalområde viser det sig, at de savner eller ikke kender til steder, hvor deres børn kan løbe frit omkring, eller de kan sætte sig på en bænk. De fleste er nemlig vant til et uformelt fritidsliv, hvor børn render ind og ud, man taler med naboerne og bevæger sig rundt i lokalområdet. En kvinde siger: "Der er ingen mennesker på gaden, så det ser mærkeligt ud, hvis vi bare går rundt". Et godt lokalområde er for mange flygtning kendetegnet ved byliv, og mange af specielt syrerne omtaler sig selv som bymennesker. Til gengæld er det uvant for mange flygtninge at deltage aktivt i foreningslivet, som en flygtning siger, så går man ikke til sport i hendes hjemland, da der er så meget liv i lokalområdet, at børnene har nok at lave efter skole udover lektier. Det kræver derfor en indsats fra de lokale borgere, inden flygtningene finder ud af at mødes i hallen eller klubhuset for at dyrke fritidsaktiviteter. En del af indsatsen kunne være lektiecafeer og fællesspisninger.

Historierne er et udpluk af resultater fra forskningsprojektet 'Flygtninge som ressource i mindre byer' der med støtte fra byfornyelseslovens forsøgsmidler under Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen har undersøgt flygtnings forankring i mindre byer, og hvilken rolle lokalsamfund og andre aktører kan spille i dette. Vi har interviewet flygtninge og lokale frivillige i syv mindre byer i Danmark og herudover talt med NGO'er og kommunale medarbejdere som de lokale frivillige samarbejder med.

Lokale aktiviteter – forankring kræver at man løfter i flok

I de fleste mindre byer har man opbygget et socialt understøttende netværk for flygtninge, der kan være med til at øge muligheden for, at flygtningene bliver i lokalområdet. Tilbuddene er temmelig ens og består ofte af tilbagevendende lektiecafeer, fællesspisninger og forskellige former for indsamlinger. Til gengæld er der stor forskel på tilbuddenes levedygtighed, indhold og succes med at nå flygtningene. Det afhænger blandt andet af, om de frivillige formår at indgå i netværk med andre foreninger, netværk, NGO'er eller kommunen, hvor de kan søge hjælp, sparring og ikke mindst understøtte hinandens arbejde. Eksempelvis kan diverse cafearrangementer formidles til flygtningene via andre indsatser eller kontaktfamilier. Disse kan samtidig informere arrangørerne om, hvilke udfordringer flygtningene står med, og dermed hvilke emner, der kan være relevante for kommende cafearrangementer. Løsningen med støttegrupper har vist sig at have flere fordele, dels har man nogle at dele opgaver og sparre med, samtidig med at man får fornemmelsen af at løfte i flok. I forhold til cafearrangementerne medfører støttegruppen et stærkere socialt samvær i længden, og jo flere personer dets flere evner og erfaringer er der til rådighed, når der skal udfyldes blanketter, læses officielle breve eller findes vej til uddannelse eller arbejdsmarkedet.